

94(100)(082)

170

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
Криворізький педагогічний інститут
Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії

ДОСЛІДЖЕННЯ І РОЗВІДКИ З ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ І ПРАВОНАВСТВА

Випуск 13

НЕОКАНТІАНСЬКІ ВИТОКИ СУЧАСНОЇ НАРАТИВНОЇ ФІЛОСОФІЇ ІСТОРІЇ

Розглядаються основні положення неокантіанської філософії історії; обґрунтовується теза про методологічну спадковість між основними ідеями неокантіанства і сучасною наративною філософією історії.

Ключові слова: наратив, наративна філософія історії, неокантіанство.

Neo-Kantianism's origins of the modern narrative philosophy of history.

The paper considers basic principles of Neo-Kantian philosophy of history. Our claim is that Neo-Kantian philosophy of history constitutes a methodological basis for the narrative philosophy of history.

Key-words: narrative, the narrative philosophy of history, Neo-Kantianism

В останні десятиліття до наукової термінології багатьох гуманітарних дисциплін (у тому числі, історії) поступово увійшло нове поняття «наратив» й похідне від нього - «наративний». Наратив являє собою складний міждисциплінарний конструкт, предмет і метод в сучасній гуманітарній науці. Однозначне визначення терміну ускладнюється як етимологією слова, багатозначністю поняття «наратив», так і його широкою функціональністю.

Етимологічно термін «наратив» (з англ. «narrative» - оповідь) [6, с. 139] пов'язаний з латинським словом «gnarus», тобто «знаючий», «експерт», «обізнаний в чомусь», і споріднений зі словами - «когнітивний», «гнозис», «діагноз», «норма» [7, с. 90].

Наративній проблематиці в різних сферах гуманітарного пізнання присвячено ряд цікавих робіт. Так, наприклад, узагальнюючий огляд становлення і розвитку наративної проблематики здійснює у своїй праці «Наратологія: основи, проблеми, перспективи» О.Г Трубіна. На її думку уявлення про сутність, структуру, психологічні та соціальні функції наратива почали формуватися ще за часів античності. До I ст. н.е. слово «narratio» використовували в якості технічного терміну, який позначав частину мовлення оратора, що слідувала за проголошенням тезису. Активне вивчення наратива у ХХ ст., зазначає О.Г. Трубіна, призвело до формування великої кількості його різноманітних теорій. Наприклад, теорії російських формалістів В. Проппа, Б. Ейхенбаума та В. Шкловського; діалогічна концепція наратива, у витоків якої стояв М. Бахтін; концепції «нової критики» (Р.П. Блекмер); неоарістотеліанські теорії (Чикагська школа: Р.С. Грєйн, У. Бут); психоаналітичні концепції (З. Фрейд, К. Берк, Ж. Лакан, Н. Ебрехем); герменевтична і феноменологічні теорії (Р. Ингарден, П. Ріквор, Ж. Пуле); структуралістські, семіотичні та тропологічні концепції (К. Леві-Стросс, Р. Барт, Ц. Тодоров, А. Грєймас, Ж. Женетт, Х. Уайт); теорії читацького сприйняття (В. Айзер, Х.Р. Яусс). Практики композиції і презентації досліджуються також в «музикології» (Е. Н'юком), художній критиці (У. Стайнер), кінознавстві (К. Метц) [20, с. 27-28].

Наратив як предмет та метод дослідження також широко застосовується у соціології, психології і політології. Звернення соціології до наративу, на думку

М. Рустіна, є наслідком загальної тенденції збільшення інтересу соціальних наук до вивчення біографій, оскільки ані узагальнюючі дослідження в науці (які не можуть ухопити специфічність і миттєвість життєвих реалій), ані фактологічні описи індивідів (в котрих часто є відсутніми зіставлення, зв'язність та відчуття «есенційності») не здатні адекватно висвітлювати соціальні процеси [18, с. 7; 12].

Наративна психологія стверджує, що сенс людської поведінки з більшою повнотою виражається в оповіді, аніж у логічних формулах та законах, оскільки розуміння людиною тексту і розуміння нею самої себе є аналогічним. Людина як «істота, що витлумачує себе», наголошує І.В. Троцюк, досягає саморозуміння засобом наративу або безперервної самоінтерпретації, за допомогою якої вирізняє в життєвому потоці моменти, які мають для неї смисл та оціночне значення [19, с. 63].

Легітимізуючою функцією наратива в останній час зацікавилася і політологія. О.І. Шейгал підкреслює, що наратив відрізняється ясністю та простою, доступністю для сприйняття і розуміння (оскільки за текстом політичного наративу стоїть розгорнутий текст культури), що робить його могутнім інструментом політичного впливу [23, с. 93].

У філософії науки наратив у своєму загальноприйнятому та узагальненому сенсі розуміється як ім'я певного ансамблю лінгвістичних і психологічних структур, переданих культурно-історичним чином [5, с. 30].

Підсумовуючи різноманітні підходи і традиції, з позицій яких на сьогодні осмислюється поняття «нاراتив», маємо дійти висновку щодо проблематичності виокремлення певної єдиної дисципліни, в межах якої можна було б охопити всі розгалужені аспекти розуміння цього складного феномену. Більш точним буде говорити про різні наратології або теорії наративу. Кожна з них, як зазначає О.Г. Трубіна, вивчає оповідні тексти (нاراتиви), досліджує їх природу, форми та функціонування, загальні риси, властиві всім можливим типам наративу, так само як і критерії, що дозволяють вирізняти останні між собою, а також систему правил, у відповідності з якими наративи створюються й розвиваються [20, с. 17-27].

Проблематичності додає той факт, що навіть в межах сучасної філософії історії поняття «історичний наратив» є надзвичайно полісемантичним - від типу описово-оповідної праці з історії чи окремого специфічного способу пояснення в гуманітарних науках (взьке розуміння, характерне для традиційної історіографії та ранньої аналітичної філософії історії відповідно) до ментальної структури, способу усвідомлення й впорядкування навколишнього світу загалом (широке розуміння, властиве тематиці філософської антропології і концепціям історичного наративу постмодерністського спрямування).

Таким чином, можна говорити про актуальність на сьогодні як узагальнюючих досліджень наративної проблематики в методології історичного пізнання, так і спеціалізованих розвідок окремих її питань. Відповідно, метою даної роботи є дослідження методологічної спадковості між основними ідеями неокантіанської філософії історії і сучасною наративною філософією історії

В цілому неокантіанство являє собою сукупність різнорідних філософських течій другої пол. XIX – першої чверті XX ст., кожна з яких характеризується своєю особливою методологічною спрямованістю. Питанням природи історико-гуманітарних наук (до яких належали історія, мистецтво та мораль), специфіки їх методології особливої уваги приділяли засновники баденської школи неокантіанства. Представники останньої підкреслювали специфічність «історичних наук про культуру» (за Г. Ріккертом), яка обґрунтовується складністю їх об'єкту пізнання, тобто людини з її унікальним і неповторним внутрішнім світом, людського суспільства і його історії. Тому вони потребують розробки власного специфічного (однак, не менш наукового у порівнянні з «науками про природу») методу дослідження та концептуально-понятійного апарату, форм організації знання.

У XX ст. питання методологічного обґрунтування історико-гуманітарних наук не лише не втрачає своєї актуальності, а навпаки продовжує активно осмислюватися в межах різних філософсько-методологічних напрямів, одним з яких виступає нарративна філософія історії.

Поняття нарративності як таке, на думку К. Фрідемана, походить від прийнятого кантівською філософією гносеологічного припущення, що ми досягаємо світ не таким, яким він існує сам по собі, а таким, яким він пройшов через посередництво певного споглядаючого розуму (див. за: [21, с. 6]).

Саме в якості особливої епістемологічної форми, яка надає сенс минулому та впорядковує історичний матеріал, починає розглядатися історичний нарратив в другій половині XX ст. у працях А. Данто, П. Рікера, Ф.Р. Анкерсмита, Х. Уайта, Р. Барта та інших.

Відповідно до концепції історичного нарратива А. Данто, оповідь є структурою («каркасом»), способом організації історичного знання. Більш того, він пропонує розглядати нарратив як «свого роду теорію, що потребують підтвердження і котрі, групуючи події, привносять в них певний порядок та структуру. Разом з тим оповідь, на відміну від загальної теорії, завжди прив'язана до місця і часу її створення та становить собою відповідь на історичне питання» [6, с. 134-136].

У зв'язку з цим нам видається доречним згадати концепцію апріорної історичної уяви Р.Дж. Коллінґвуда, згідно з якою історик спочатку створює в уяві певну картину минулого (конструкцію або схему), а потім використовує її для визначення істинності фактичного матеріалу і навіть джерел [9, с. 233]. На конструктивній ролі уяви в історичній науці наголошував також Р. Барт, розуміючи під нею здатність людського розуму створювати фікції, тобто надавати форми історичному часу, локалізувати історичні події, вигадувати сюжети для послідовного руху історичної реальності (див.: [10, с. 124]). Таким чином, історичний дискурс визначається як абстрактна конструкція, а нарратив вважається пояснювальним феноменом, в якому історик певним чином організовує факти з метою встановлення будь-якого позитивного смислу [4, с. 438]. Джерелом виникнення сюжетної послідовності, на думку Р. Барта, є не спостереження за дійсністю саме по собі, а необхідність видозмінити та подолати первісну форму, дану людині, - форму повтору [3, с. 421-422].

На думку Х. Уайта, історичний твір - це словесна структура у формі оповідного прозаїчного дискурсу (наративу). «Історії (як і філософії історії) поєднують певний об'єм «даних», теоретичних понять для «пояснення» цих даних і оповідну структуру для їх представлення в якості знаків сукупності подій, які припустимо відбулися у минулі часи» [22, с. 17].

За П. Рікером, історичний наратив є певною означаючою матрицею, конструкцією («нарративною формою»), яка за допомогою інтриги «зводить разом» і поєднує в цілісну завершену історію різноманітні розрізнені події, схематизуючи таким чином інтелегібельне значення, котре приписується розповіді, взятій як цілісність» [14, с. 8].

В концепції Ф.Р. Анкерсміта наративна інтерпретація являє собою певний гештальт, складну лінгвістичну структуру, спеціально побудовану істориком з метою показу та надання сенсу фрагменту минулого [2, 122]. Історичний наратив представляє собою когерентну систему речень у формі оповідного тексту, в якому можна виокремити два виміри: описовий (висловлювання буквальної істини) і метафоричний (нарративний). «Окремі індивідуальні висловлювання в наративі можуть вказувати у всіх мислимих напрямках, і лише наративна «точка зору» задає їм «нарративний напрямок», однак сама «точка зору» виникає лише завдяки цим безпомічним описовим висловлюванням» [1, с. 11, 298-307].

Отже, наративна філософія історії в «класичному» її розумінні (відмежовуючи таким чином її від постмодерністських концепцій історичного наративу) зосереджує свою увагу передусім на питаннях структури історичної оповіді, принципах її побудови та функціонування. Основними ознаками наративної філософії історії є: (1) формалізований метод дослідження; (2) намагання з'ясувати сутність історичного знання за допомогою аналізу структури і логіки висловлювань історичного наративу; (3) розуміння історичної оповіді як певної організуючої схеми, конструкції, що створюється істориком, і забезпечує надання сенсу подіям минулого засобом пояснення та інтерпретації (нарратив як інструмент пояснення і інтерпретації).

Продовжуючи цей напрям досліджень, історичний наратив (оповідь) можна розглядати як форму організації та репрезентації історичного знання, функціонально аналогічну теорії в природничих і точних науках, й таку, що відповідає особливим стандартам науковості історико-гуманітарного пізнання в цілому [13, с. 158].

Однак конструктивізм сучасної наративної філософії історії, на нашу думку, ґрунтується і являє собою продовження основних методологічних засад неокантіанської філософії історії. Зокрема, це стосується наступних її положень.

По-перше, критика психологізму в методології науки, оскільки, як підкреслює Г. Ріккерт, предметом логіки пізнання передусім виступає не процес зібрання наукового матеріалу (це є справою окремих емпіричних наук), а процедура його впорядкування, опрацювання та викладення [16, с. 46]. Враховуючи той факт, що «духовне» в другій половині XIX ст. асоціюється перш за все із «психічним» (психологія як наука про «життя душі»), Г. Ріккерт

пропонує відмовитися для позначення циклу гуманітарних дисциплін від багатозначного виразу «науки про дух» на користь назви «науки про культуру» [16, с. 102].

По-друге, формальний розподіл спектру наукових дисциплін на дві основні групи за методом і метою дослідження. Так, В. Віндельбанд поділяє науки на «номотетичні» та «ідеографічні». Продовжуючи його думки, Г. Ріккерт у своїй логіці історичного пізнання виходить із констатації двох принципово різних способів донаукового розуміння дійсності (генералізуючого й індивідуалізуючого), яким відповідають (не співпадаючи з ними) також два принципи відмінних з логічної точки зору види її наукової обробки – генералізуючий та індивідуалізуючий (історичний) методи, що різняться між собою як за метою, так і за своїми кінцевими результатами. Г. Ріккерт підкреслює, що логічний поділ не є реальним розмежуванням, оскільки останнє залежить лише від предметних відмінностей матеріалу [17, с. 146-147].

Пізніше Е. Кассіреп реабілітує поняття «духу», ототожнюючи його з «духовною культурою» та «культурою» в цілому на противагу поняттю «природи». Наукове (природничо-наукове) мислення, на його думку, є лише «особливою формою вираження творчої енергії духу», тобто наукове пізнання (наука) з пануючою в ньому логічною формою включається як елемент до загальної системи культури поряд з мовою, мистецтвом, релігією, міфом (див.: [12, с. 726-727]).

По-третє, конструктивістська спрямованість теорії пізнання. Емпірична дійсність являє собою для нас незоре різноманіття, яке жодним чином не може бути зображене або описане. Будь-яке судження про дійсність вже є значним її спрощенням. Наочний даний матеріал наука переробляє в абстрактні побудови думки – поняття. У цьому абстрактному процесі переробки й полягає найбільш важлива з точки зору логіки сторона наукового методу [17, с. 139].

По-четверте, розуміння «поняття» в якості універсальної форми знання, в яку певним чином впорядковуються результати також і історичного наукового дослідження. Зазвичай, наголошує Г. Ріккерт, термін «поняття» використовується у розумінні засобу викладення результатів дослідницької роботи в методології природознавчих наук. Однак з логічної точки зору правомірно називати поняттями також і такі мисленнєві побудови, в котрих схоплюється історична сутність дійсності, оскільки обидва логічні процеси спрямовані на перетворення та спрощення дійсності з метою її наукового трактування, у чому і полягає загальний сенс побудови понять [15, с. 272].

У концепції Е. Кассірера місце поняття (логічної форми) як універсального критерію опосередкування дійсності займає новий принцип (засіб) оформлення духу в його окремих основних напрямках (мові, мистецтві, релігії, міфі) – символ (знак) або «символічна форма» [8, с. 26].

По-п'яте, розробка теорії цінностей, проблеми смислу та пов'язаного з ним поняття значення. Принципом історичного утворення понять, за Г. Ріккертом, є співвіднесення матеріалу з певною культурною цінністю. Історик розчленовує дійсність на істотні і неістотні елементи у відповідності до всезагальних цінностей (наприклад, цінності держави, мистецтва, релігії). Спільність

системи цінностей забезпечується розумінням її в якості значимої усіма членами тієї чи іншої спільноти [17, с. 141, 158-159].

По-шосте, підкреслення історичного характеру істини в її застосуванні у гуманітарних дисциплінах. Об'єктивність індивідуалізуючого методу і, відповідно, результатів дослідження в історичній науці, за Г. Ріккертом, обґрунтовується всезагальністю системи культурних цінностей, її інтерсуб'єктивністю [16, с. 125]. На думку Е. Кассірера «даність» об'єкту гуманітарного пізнання обумовлює («задає») його об'єктивність. Наука, мова або мистецтво мають «об'єктивуюче» значення не тому, що відтворюють дійсність, яка існує сама по собі, а тому що вони її творчо формують, являючи собою певні способи та напрямки об'єктивації [8, с. 37].

О.С. Лаппо-Данілевський, звертаючи увагу до епістемологічної природи історичної дійсності, в якості критеріїв істинності історичної науки пропонує принцип системної єдності свідомості та «координацію фактів», наближаючись таким чином до ідеї сучасної когерентної теорії істинності: «знання, яке він [історик] отримує про кожний новий факт, що його цікавить, повинно бути співвіднесене із знанням про інші, вже відомі йому факти. Якщо така координація досягається, то свідчення про факт, співвіднесене з іншими, вважається ним певною мірою вірогідним» [11, с. 499].

На проблемі історичної зумовленості категорії «істинності» в історико-гуманітарних дослідженнях наголошували у своїх роботах Г. Зіммель і М. Вебер, в поглядах яких прослідковується певний синтез ідей позитивізму (принцип всезагальності позитивного знання) і неокантіанства (теорія цінностей як системи «об'єктивних» смислів, котрі характеризуються своєю «значимістю», конституююча роль суб'єкта пізнання).

Таким чином, підводячи загальний підсумок, можемо стверджувати, що методологічною основою сучасної нарративної філософії історії виступає неокантіанська філософія історії. Визначення «поняття» в якості універсальної форми організації знання, характерної також і для ідеографічних або історичних наук, стало передумовою для пошуку адекватних форм організації історичного знання на більш високому, теоретичному рівні. В якості такої форми організації та репрезентації історичного знання, функціонально аналогічної теорії в природничих і точних науках, на сьогоднішній день в межах нарративної філософії історії пропонується розглядати історичний нарратив. Перспективи подальшого дослідження зазначеного питання полягають в більш детальному і розгорнутому аналізі різноманітних форм організації знання в природничих, точних і гуманітарних науках.

Джерела і література

1. Анкерсмит Ф.Р. Нарративная логика. Семантический анализ языка историков / Ф.Р. Анкерсмит; пер. с англ. О. Гавришиной, А. Олейникова / Под науч. ред. Л.Б. Макеевой. - М.: Идея-Пресс, 2003. - 360 с.
2. Анкерсмит Ф.Р. Шесть тезисов нарративной философии истории // Анкерсмит Ф.Р. История и тропология: взлет и падение метафоры / Ф.Р. Анкерсмит; пер. с англ. М. Кукарцева, Е. Коломоец, В. Катаева. - М.: Прогресс-Традиция, 2003. -С. 117-132.
3. Барт Р. Введение в структурный анализ повествовательных текстов / Ролан Барт; пер с фр. Г.К. Косикова // Зарубежная эстетика и теория литературы XIX -XXвв.:

- трактаты, статьи, эссе./ сост., общ. ред. Г.К. Косикова. – М., 1987. – С. 387-422.
4. Барт Р. Дискурс истории // Барт Р. Система моды. Статьи по семиотике культуры / Ролан Барт; пер. с фр., вступ ст. и сост. С.Н. Зенкина.- М.: Издательство им. Сабашниковых, 2003. – С. 427-441.
 5. Брокмейер Й., Харре Р. Нарратив: проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы / Й. Брокмейер, Р. Харре; пер с англ. Е.А. Мамчур // Вопросы философии. – 2000. - № 3. – С. 29-42.
 6. Данто А. Аналитическая философия истории / Артур Данто; пер. с англ. А.Л. Никифорова, О.В. Гавришиной / под науч. ред. Л.Б. Макеевой. – М.: Идея-Пресс, 2002. – 292 с.
 7. Карабаева А.Г. Нарратив в науке и образовании / А.Г. Карабаева // Инновации и образование: Сборник материалов конференции. Серия «Symposium». – Вып. 29. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – С. 89-96.
 8. Кассирер Э. Логика наук о культуре / Эрнст Кассирер; пер. с нем. и комментарии С.О. Кузнецова и Б. Вимера // Кассирер Э. Избранное. Опыт о человеке. – М.: Гардарики, 1998. – С.7-154. - («Лики культуры»).
 9. Коллингвуд Р.Дж. Идея истории. Автобиография / Робин Джордж Коллингвуд; пер. с англ. Ю.А. Асеева.- М.: Изд-во «Наука», 1980. – 486 с.
 10. Кукарцева М.А. Эпистемологические проблемы лингвистического поворота в историографии / Марина Алексеевна Кукарцева // Эпистемология и философия науки. – 2006. - № 1. – С. 110-130.
 11. Лаппо-Данилевский А.С. Методология истории / Александр Сергеевич Лаппо-Данилевский. – М.: Издательский дом «Территория будущего», 2006. – 472 с. – (Серия «Университетская библиотека Александра Погорельского»).
 12. Малинкин А.Н. Эрнст Кассирер / А.Н. Малинкин // Кассирер Э. Избранное. Опыт о человеке / Эрнст Кассирер; пер. с нем. и комментарии С.О. Кузнецова и Б. Вимера. – М.: Гардарики, 1998. – С. 724-729. (Лики культуры).
 13. Мишалова Е.В. Исторический нарратив как форма организации и репрезентации исторического знания / Елена Виталиевна Мишалова // Философия и эпистемология истории – 2012. - № 1. – С. 157-173.
 14. Рикёр П. Время и рассказ: в 2 т. / Поль Рикер; пер. с фр. Т.В. Славко / науч. ред. И.И. Блауберг. – М.; СПб.: Университетская книга, 1998.– (Книга света).Т. 1. Интрига и исторический рассказ. - 1998. – 313 с.
 15. Риккерт Г. Границы естественнонаучного образования понятий: Логическое введение в исторические науки / Генрих Риккерт; пер. с нем. Л. Воден / вступ. ст. Б.В. Маркова. – СПб.: Наука, 1997. – 532 с. – («Слово о сущем»).
 16. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре / Генрих Риккерт; пер. с нем. и науч. ред. И.Г. Гессена // Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре / общ. ред. и предисл. А. Ф. Зотова. - М.: Республика, 1998. - С. 44-128. - (Серия "Мыслители XX века").
 17. Риккерт Г. Философия истории / Генрих Риккерт; пер. с нем. и науч. ред. И.Г. Гессена // Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре / общ. ред. и предисл. А.Ф. Зотова. – М.: Республика, 1998. – С. 130-204.
 18. Рустин М. Размышления по поводу поворота к биографиям в социальных и гуманитарных науках / Майкл Рустин // ИНТЕР. - 2002. - № 1. - С. 7-24.
 19. Троцук И.В. Нарратив как междисциплинарный методологический конструкт в современных социальных науках / Ирина Владимировна Троцук // Вестник РУДН. Серия «Социология» - 2004. - № 6-7. - С. 56-74.
 20. Трубина Е. Г. Нарратология: основы, проблемы, перспективы. Материалы к специальному курсу/ Елена Германовна Трубина. - Екатеринбург: УрГУ, 2004. - 152 с.

21. Тюпа В. Очерк современной нарратологии / Валерий Игоревич Тюпа // Критика и семиотика. – 2002. – Вып. 5. – С. 5-31.
22. Уайт Х. Метаистория: Историческое изображение в Европе XIX века / Хейден Уайт; пер с англ. под. ред. Е.Г. Трубиной, В.В. Харитонова. – Екатеринбург: Изд-во Урал. Ун-та, 2002. – 528 с.
23. Шейгал Е.И. Многоликий нарратив / Елена Иосифовна Шейгал // Политическая лингвистика. – Вып. (2) 22. – Екатеринбург, 2007. – С. 86-93.

УДК 930.1:141

О. П. ПАНАФІДІНА
кандидат філософських наук, доцент

НАУКОВИЙ СТАТУС ІСТОРІЇ: АРГУМЕНТИ ВІД ФІЛОСОФІЇ

У статті аналізуються філософські підходи до вирішення проблеми науковості історії. Доведено, що усі специфічні особливості історичної науки цілком вписуються у сучасне розуміння суті наукової діяльності.

Ключові слова: історична наука, об'єктивність історичного знання, коперніканська революція в теорії історичного пізнання.

The paper analyses philosophical approaches to solution to problem of scientific character of history. It is proved that all striking features of history wholly are inscribed into modern understanding of essence of scientific activities.

Key words: history, objectivity of historical knowledge, Copernican revolution in theory of historical knowledge.

Становлення історичної науки у XIX ст. розпочалося зі спроб обґрунтування її відмінностей від «історичного мистецтва», втім наприкінці XX ст. постмодерністи знову відмовляють історії у науковому статусі, зводячи її до рівня одного із жанрів літератури. Чи означає це, що теоретико-методологічні пошуки стосовно доведення легітимності наукових претензій істориків зазнали краху і що обґрунтувати науковий статус історії під натиском т.зв. історичного релятивізму в принципі неможливо? Позитивне вирішення цього питання загалом можливе за умови залучення дискурсу істориків до епістемологічних та філософсько-наукових пошуків раціоналістичного спрямування. Адже, як слушно зауважує англійський історик Джон Тош, незважаючи на те, що більшість істориків-практиків розглядають філософські суперечки з приводу статусу історичного знання як такі, що часто більше заплутують, а не прояснюють суть даної проблеми, насправді «принципові розбіжності серед самих істориків відображують традицію дискусій між філософами» [6, с. 152].

Перші спроби обґрунтування історії як науки самими істориками припадають на XIX століття, коли у розумінні суті науки панує позитивістський підхід, згідно з яким науковець має встановлювати факти, а потім на їх основі індуктивним шляхом формулювати закони. У відповідності з цим підходом завданням історичної науки проголошується радикальна видозміна «старої емпіричної історії» шляхом перетворення її з «кустарного ремесла на галузь механі-